

การทบทวนขอบเขตงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย

Sustainable Tourism in Thailand: A Scoping Review

รักพงษ์ แสนศรี^{1*}, ธนวรรณ วรสิงห์²

Rakpong Sansri¹, Tanawan Vorasingha²

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น^{1*}, วิทยาลัยนานาชาติเพื่อศึกษาความยั่งยืน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร²

Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University^{1*}, International College for

Sustainability Studies Srinakharinwirot University²

atplai35943@hotmail.com¹, tanawanv@g.swu.ac.th²

ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้น ทบทวนวรรณกรรม และสังเคราะห์ขอบเขตงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย และเพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัย รวมถึงนโยบายด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method Research) ด้วยวิธีการทบทวนขอบเขตงานวิจัย (Scoping Review) ในการศึกษา คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามแนวทาง PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR) และเครื่องมือสกัดข้อมูล (Data Extraction Tool) ผลการศึกษา พบว่า มีบทความวิชาการและวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรองและคัดเลือกจำนวน 51 บทความ ด้านขอบเขตการศึกษา พบว่า จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่ใช้ศึกษาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่ภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ใช้ศึกษาและวิจัยมากที่สุด สำหรับขอบเขตประเด็นหลักที่ใช้ศึกษา พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) คือประเด็นหลัก (Theme) ที่มุ่งเน้นศึกษาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากที่สุด สำหรับขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา พบว่า วิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประมาณ 29 ตัวแปร สำหรับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ประเด็นที่ใช้ในการศึกษามีประมาณ 12 ประเด็น นอกจากนี้ ผลการศึกษาสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยดังนี้ รัฐบาลควรออกนโยบายและมาตรการที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้เสียในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยนำเกณฑ์การท่องเที่ยวโลก (The GSTC Criteria) มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงช่องว่างงานวิจัย (Research Gap) และทิศทางการศึกษาและวิจัยในอนาคตสามารถนำไปปรับใช้ได้ดังนี้ ผลกระทบของนโยบายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสียการท่องเที่ยว ผลกระทบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อการลดช่องว่างรายได้ระหว่างเมืองกับพื้นที่ห่างไกล และความตั้งใจที่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอีกครั้ง

คำสำคัญ: การทบทวนขอบเขตงานวิจัย, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน, นโยบายสาธารณะ

Abstract

The purpose of this research was to conduct a scoping review of sustainable tourism in the context of Thailand and provide recommendations about developing the research and policy on sustainable tourism in Thailand. Qualitative method research through scoping review was adopted. Article selection was made based on the PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR). Data extraction tool was also used. The findings revealed that 51 articles were eligible for conducting scoping review. The southern region of Thailand had been heavily investigated under sustainable tourism in Thailand. Sustainable tourism development was a mostly examined theme in those studies. For the breadth of variables, there have been 29 variables employed in the quantitative method research while qualitative approach has investigated 12 issues. Recommendations about future research and policy on sustainable tourism in Thailand are as the following. The stakeholders in the Thai tourism industry are highly recommended to adopt the GSTC Criteria into their tourism-related activities. Based on the research gap, future research is recommended to examine the effects of sustainable tourism on the stakeholders of tourism industry, effects of sustainable tourism on a reduction of income gap between urban and rural areas, and revisitation of sustainable tourism destinations.

Keyword: Public Policy, Scoping Review, Sustainable Development Goals (SDGs), Sustainable Tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมเป็นจำนวนมาก (Lu & Nepal, 2009) อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ สร้างงาน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ลดช่องว่างรายได้ และยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ผู้คน (Ylli, 2016; Agarwal, Kariyapol, & Pienchob, 2019; Allan & Allahham, 2021) ซึ่งข้อดีดังกล่าวเกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ขณะเดียวกันยังก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบที่มาจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น การขาดแคลนทรัพยากร มลภาวะ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และการผลิตของเสีย เป็นต้น (Sharpley, 2020) ผลกระทบดังกล่าวสร้างความกังวลให้กับศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างมาก และเพื่อจัดการผลกระทบเหล่านั้นที่อาจส่งผลเสียในระยะยาว อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงได้ถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ระบุในวาระการพัฒนา 2030 ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (The 2030 Agenda for Sustainable Development) (United Nations, 2015; Santos, 2023)

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) จึงเกิดขึ้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่เป็นแนวทางการบริหารจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลก (Global Tourism Industry) ถึงผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบที่จะส่งผลกระทบต่อจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว (Destinations) ในมิติเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงวัฒนธรรมและคนในพื้นที่ แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้รับการพัฒนาขึ้นให้เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) (Yang, et al., 2023) ซึ่งรัฐบาลทั่วโลกได้นำแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาปรับใช้เป็นนโยบายและทิศทางการบริหารประเทศ องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งใน

ปัจจุบันและอนาคต ขณะเดียวกันสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มาเยือน (Visitors) อุตสาหกรรม (Industry) สิ่งแวดล้อม (Environment) และเจ้าของพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยว (Host Communities) สภาการท่องเที่ยวโลก (The Global Sustainable Tourism Council) นิยามการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ยั่งยืน (Sustainable Practices) ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือแนวคิดการบริหารจัดการผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งเชิงบวกและเชิงลบโดยมีเป้าหมายลดผลกระทบเชิงลบและสร้างผลกระทบเชิงบวกให้มากที่สุด ผลกระทบเชิงบวก เช่น การสร้างงาน การรักษาและตีความมรดกทางวัฒนธรรม การฟื้นฟูภูมิทัศน์และรักษาสัตว์ป่า เป็นต้น ส่วนผลกระทบเชิงลบที่มาจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ส่วนรั่วไหลทางเศรษฐกิจ (Economic Leakage) การทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Damage to the Natural Environment) และจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไม่สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว (Overcrowding) ตามหลัก 4 เสาแห่งความยั่งยืน ได้แก่ การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน (Managing for Sustainability) สังคม (Society) วัฒนธรรมและชุมชน (Culture and Community) และสิ่งแวดล้อม (Environment)

สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศโดยสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศมากกว่าร้อยละ 20 จากรายได้ทั้งหมดของประเทศ (Trachuwanich & Punnoi, 2022) อย่างไรก็ตาม จากความสำเร็จของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ใช้เกณฑ์จำนวนนักท่องเที่ยวเป็นตัวชี้วัดได้ส่งผลเสียและก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมถึง สังคม วัฒนธรรมและคนในพื้นที่การท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 มีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ กำหนดให้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นหนึ่งในนโยบายที่ใช้พัฒนาและยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพยั่งยืน สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ประเด็นการท่องเที่ยว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565) และแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด 19 (พ.ศ. 2564 – 2565) รวมถึงสถานะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยมีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติไปปฏิบัติ และกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับจัดทำแผนการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถูกพูดถึงมาอย่างยาวนานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Enterprises) หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นต้น

การทบทวนขอบเขตงานวิจัย (Scoping Review) คือ กระบวนการทำแผนที่วรรณกรรม (Literature Mapping Process) ที่ช่วยให้นักวิจัยสามารถศึกษาและทำความเข้าใจภูมิทัศน์ของวรรณกรรมในหัวข้อที่กำลังสนใจศึกษา การทบทวนขอบเขตงานวิจัยเป็นรูปแบบการสังเคราะห์บทความหรืองานวิจัยอีกประเภทหนึ่งพัฒนาโดย Arksey และ O'Malley ในปี 2005 ซึ่งการทบทวนขอบเขตงานวิจัยอาจมีได้หลายวัตถุประสงค์ เช่น การศึกษาขอบเขตของวรรณกรรม (Exploring the Extent of the Literature) การหาขอบเขตและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยหรือพารามิเตอร์ (Identifying the Boundaries and Parameters of a Review) การหาช่องว่างงานวิจัย (Identifying Research Gaps) ทำความเข้าใจแนวคิดต่าง ๆ (Clarifying Concepts) หรือแม้แต่ศึกษาวิธีการวิจัย (Investigating Research Conduct) (Munn, et al., 2018) โดยทั่วไป วัตถุประสงค์หลักของนักวิจัยในการทบทวนขอบเขตงานวิจัย คือ การวางรากฐานให้กับการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) ให้มีแม่นยำมากขึ้น (Asada, Yuka, Lieberman, Neubauer, & Fagen, 2017) Munn et al (2018) กล่าวว่า การทบทวนขอบเขตงานวิจัยถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวัดขอบเขตหรือความครอบคลุมของการศึกษาที่ผ่านมาหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ยังบอกถึงปริมาณของบทความวิจัยหรือวิชาการมีมากน้อยเพียงใด รวมไปถึงภาพรวมของหัวข้อวิจัยที่สนใจศึกษา นอกจากนี้ ยังมีประโยชน์

สำหรับการศึกษาหลักฐานที่เกิดขึ้นและยังไม่เป็นที่เข้าใจหรือชัดเจนและยังไม่สามารถตั้งคำถามการวิจัยแบบเฉพาะเจาะจงของหัวข้อวิจัยนั้น ๆ ได้ (Armstrong, Hall, Doyle, & Waters, 2011) การทบทวนขอบเขตของวิจัยสามารถดำเนินการตามแนวทางของของ Arksey และ O'Malley (2005) ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนกำหนดคำถามการวิจัย ขั้นตอนสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนเลือกบทความวิชาการหรือวิจัย ขั้นตอนทำชาร์ตข้อมูล และขั้นตอนเปรียบเทียบ สรุป และรายงานผลการศึกษา นอกจากนี้ยังมีหลักในการเลือกบทความหรืองานวิจัยสำหรับการทบทวนขอบเขตงานวิจัยโดยเฉพาะที่ชื่อว่า “The Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses Extension for Scoping Review” หรือ PRISMA-ScR พัฒนาโดย Tricco, et al. (2018)

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาและทบทวนขอบเขตงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยเพื่อแสดงให้เห็นถึงทิศทางและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่แท้จริง รวมถึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาการศึกษาและวิจัย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยที่จะเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต ตามกรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์การการท่องเที่ยวโลก (Global Sustainable Tourism Council หรือ GSTC) แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสืบค้น ทบทวนวรรณกรรม และสังเคราะห์งานวิจัยอย่างมีขอบเขตด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริบทของไทย
2. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการพัฒนางานวิจัยของไทย

ประโยชน์ที่ได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากบทความวิจัยเรื่อง “การทบทวนขอบเขตงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย” มีดังนี้

1. รัฐบาล กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ทราบถึงพัฒนาการและสถานการณ์ที่แท้จริงของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทย และสามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างตรงจุด และมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงช่องว่างงานวิจัย (Research Gap) ความครอบคลุม (Coverage) ของประเด็นต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา (Areas of Literature) และขอบเขตของตัวแปรหรือพารามิเตอร์ที่ใช้ในการศึกษา (Boundaries and Parameters) ซึ่งนักวิชาการและนักวิจัยที่สนใจศึกษาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยสามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนางานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริบทของประเทศไทยให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทิศทางที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การทบทวนขอบเขตงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย” ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา (Qualitative Method Research) ด้วยวิธีการทบทวนขอบเขตงานวิจัย (Scoping Review) โดยใช้กรอบวิธีดำเนินการวิจัยตามแนวทางของ Arksey และ O'Malley (2005) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน และปฏิบัติตามหลักของ The Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses Extension for Scoping Review (PRISMA-ScR) (Tricco, et al., 2018) โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอน 1 กำหนดคำถามการวิจัย

ขั้นตอนกำหนดคำถามการวิจัย (Identifying Research Questions) ถือเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการทบทวนขอบเขตงานวิจัย โดยที่การกำหนดคำถามการวิจัยจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นหลัก (Reinders, Branco, Wright, Fletcher, & Bryden, 2019) หลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาเรียบร้อยแล้ว ลำดับถัดไปคือการกำหนดคำถามการวิจัย ดังนี้ (1) งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยได้รับการศึกษาและวิจัยไปในด้านใดบ้าง และ (2) ผลการศึกษาสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัยรวมถึงนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยในทิศทางใดที่จะเป็นประโยชน์แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ

ขั้นตอน 2 สืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการสืบค้นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Identifying Relevant Literature) คือการสืบค้นหรือค้นหาบทความวิชาการและวิจัย (Search Strategy) ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริบทประเทศไทย บทความนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา ประชากรของการศึกษา ได้แก่ บทความวิชาการและบทความวิจัยที่ตีพิมพ์กับวารสารวิชาการไทยบนฐานข้อมูล thajio.org ที่ศึกษาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริบทประเทศไทย และยังใช้ Google Scholar ร่วมในการสืบค้นบทความวิชาการและบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย คำที่นำมาใช้ในการสืบค้นบทความวิชาการและวิจัย (Key Terms) ที่อยู่ในฐานข้อมูล thajio.org และ Google Scholar ได้แก่ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ขั้นตอน 3 เลือกบทความวิชาการหรือวิจัย

การทบทวนขอบเขตงานวิจัยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเลือกบทความวิชาการและวิจัย (Study Selection) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือบทความวิชาการและวิจัย (Criteria for Inclusion) ได้แก่ ต้องเป็นบทความวิชาการหรือวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารไทย (Thai Journals Online) ต้องเป็นบทความวิชาการหรือวิจัยที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี 2558 หรือ 2015 เป็นต้นไป ต้องเป็นบทความวิชาการหรือวิจัยและเป็นภาษาไทยเท่านั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือหัวข้อหลักของการศึกษา ต้องเป็นบทความวิชาการหรือวิจัยที่ศึกษาในบริบทของประเทศไทยเท่านั้น ถัดไปคือการสกัดงานวิจัย (Data Extraction) หรือกระบวนการคัดกรองงานวิจัยด้วยวิธี PRISMA-ScR flow diagram for the scoping review process ตามรูปภาพ 1 จะมี 2 ขั้นตอน ได้แก่ การตรวจคัดกรองบทความวิชาการและวิจัย (Screening) และการประเมินบทความทั้งฉบับอย่างละเอียด (Full-Text Assessment) ในส่วนของการตรวจคัดกรองจะทำการตรวจสอบชื่อบทความและงานวิจัยรวมถึงบทคัดย่อที่ได้จากการสืบค้นจำนวน 2,969 บทความ หลังจากนั้นทำการประเมินบทความทั้งฉบับอย่างละเอียด จะประเมินเฉพาะบทความที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเท่านั้น บทความวิชาการและวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกและสามารถนำไปทบทวนขอบเขตงานวิจัยได้มีจำนวน 51 บทความ สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดบทความวิชาการและวิจัยออก (Criteria for Exclusion) ประกอบด้วย การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นเพียงองค์ประกอบเสริมของการศึกษา รายงานการวิจัย (Research Report) วิทยานิพนธ์ (Thesis and Dissertation) การศึกษาอิสระ (Independent Study) การประชุมวิชาการ (Proceedings) และการสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis)

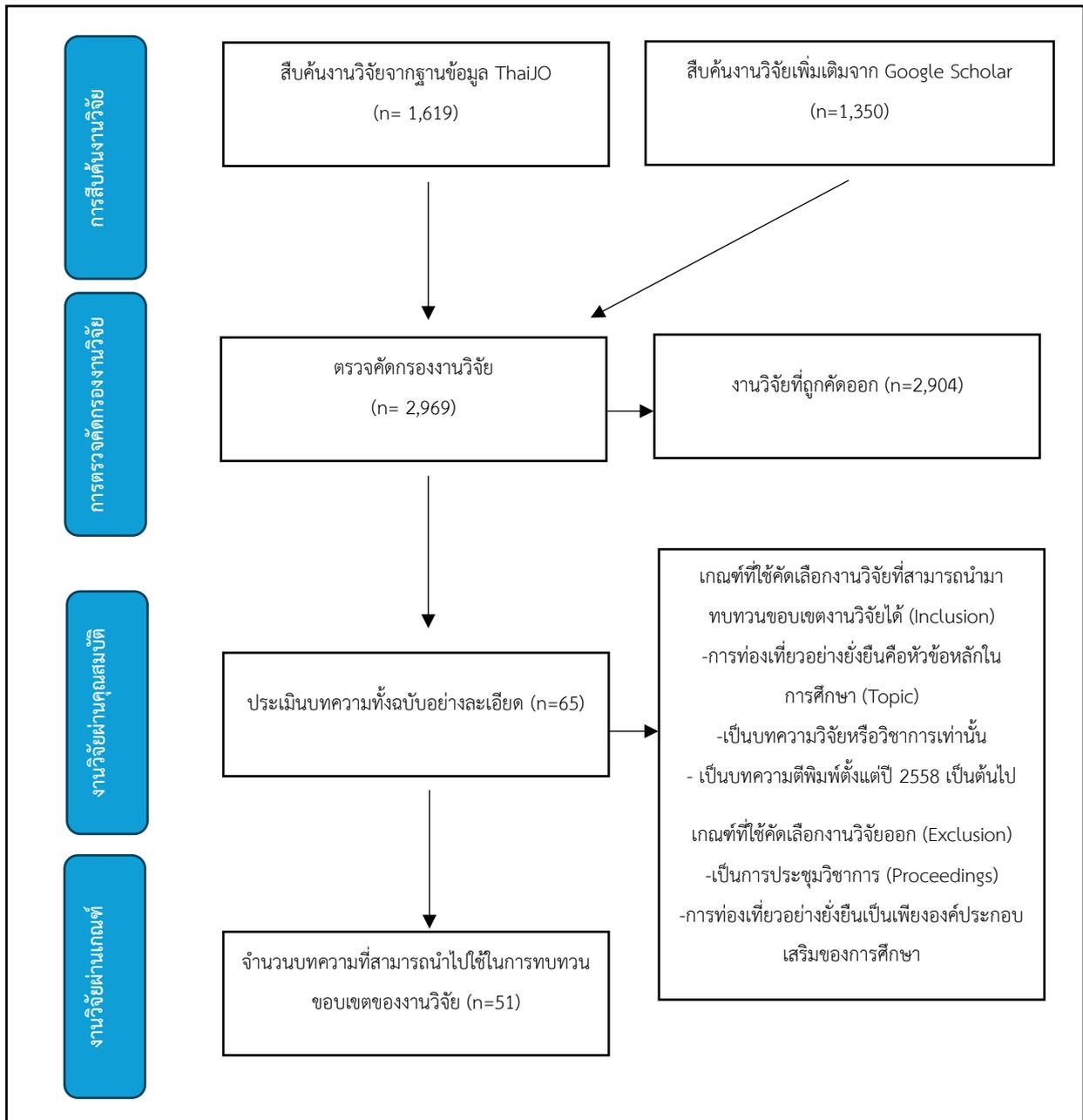
ขั้นตอน 4 ทำชาร์ตข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 ของการทบทวนขอบเขตงานวิจัย คือ การทำชาร์ตข้อมูล (Charting the Data) หรือรวบรวมข้อมูลจากบทความวิชาการและวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โปรแกรม Microsoft Excel ข้อมูลจากบทความวิชาการและวิจัยที่ถูกรวบรวมและจัดเก็บ ประกอบด้วย ชื่อผู้แต่ง ชื่อบทความ ประเด็นการศึกษาและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา พื้นที่การศึกษา วิธีวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง และผลการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ขั้นตอน 5 เปรียบเทียบ สรุป และรายงานผลการศึกษา

ขั้นตอนสุดท้ายของการทบทวนขอบเขตงานวิจัย คือ การเปรียบเทียบ สรุปและรายงานผลการศึกษา ในขั้นตอนนี้คือการประมวลผลและเปรียบเทียบผลการศึกษา (Findings) ให้สอดคล้องกับคำถามการวิจัย ซึ่งเน้นที่มีมิติต่าง ๆ ของการศึกษาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย รวมถึงระบุข้อมูลที่ค้นพบ (Pertinent Data) เช่น กลุ่มตัวอย่าง วิธีวิจัย และผลการศึกษา

ผลการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงวิธีการคัดกรองและคัดเลือกงานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์และสามารถนำมาทบทวนขอบเขตงานวิจัยในหัวข้อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย (PRISMA-ScR flow diagram for the scoping review process)

ที่มา: Tricco, et al. (2018)

การเลือกบทความวิชาการและวิจัย (Study Selection)

จากผลการสืบค้นในตอนแรกจะได้บทความที่ใกล้เคียงจำนวน 2,969 บทความ แล้วคัดกรอง (Screening) ด้วยชื่อบทความ (Title) และบทคัดย่อ (Abstract) มีบทความถูกคัดออกจำนวน 2,904 บทความ เหลือบทความจำนวน 65 บทความสำหรับการประเมินบทความทั้งฉบับอย่างละเอียด (Full-Text Assessment) ในขั้นตอนนี้มีบทความถูกคัดออกอีกจำนวน 14 บทความ สำหรับเหตุผลของการคัดออกเพิ่มเติมระบุในรูปภาพ 1 ดังนั้น จึงมีบทความสำหรับการทบทวนเขตงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำนวน 51 บทความ

คุณลักษณะของบทความวิชาการและวิจัย (Article Characteristics)

จากเกณฑ์ในการคัดเลือกบทความวิชาการและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยที่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นหัวข้อหลักของการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้รับการตีพิมพ์เพิ่มขึ้นและต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เป็นต้นมา โดยที่ปี พ.ศ. 2564 มีบทความวิชาการและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตีพิมพ์จำนวน 9 บทความ ปี พ.ศ. 2565 มีบทความตีพิมพ์จำนวน 7 บทความ และปี พ.ศ. 2566 มีบทความตีพิมพ์จำนวน 8 บทความ เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2558 ที่มีบทความวิชาการและวิจัยเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตีพิมพ์จำนวน 5 บทความ

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา พบว่า บทความวิชาการและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งศึกษาในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย ดังนี้ ภาคใต้มากที่สุดจำนวน 14 บทความ (ภูเก็ต นครศรีธรรมราช พัทลุง สุราษฎร์ธานี และสงขลา) รองลงมา ได้แก่ ภาคกลางจำนวน 9 บทความ (สมุทรสงคราม สมุทรปราการ นครปฐม สุพรรณบุรี ปทุมธานี ราชบุรี และอยุธยา) ภาคตะวันออกจำนวน 8 บทความ (นครนายก ตราด จันทบุรี ระยอง และชลบุรี) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 5 บทความ (นครราชสีมา เลย ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี) ภาคเหนือจำนวน 4 บทความ (น่าน เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร และเชียงใหม่) ภาคตะวันตกจำนวน 1 บทความ (ประจวบคีรีขันธ์) และกรุงเทพมหานครจำนวน 2 บทความ เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ที่ได้รับการศึกษาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากที่สุดจำนวน 5 บทความ สำหรับเมืองหลักการท่องเที่ยวของประเทศ พบว่า ภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่ได้รับการศึกษามากที่สุดจำนวน 4 บทความ รองลงมา คือ กรุงเทพมหานคร (2 บทความ) ชลบุรี (2 บทความ) สุราษฎร์ธานี (2 บทความ) และเชียงใหม่ (1 บทความ)

ขอบเขตด้านประเด็นหลัก (Themes) ที่ใช้ในการศึกษาและวิจัยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย พบว่า สามารถแบ่งออกได้ 7 ประเด็นหลัก โดยที่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) เป็นประเด็นหลักที่ใช้ในการศึกษาและวิจัยมากที่สุด (23 บทความ, ร้อยละ 45.10) รองลงมา ได้แก่ การจัดการ/การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management) (7 บทความ, ร้อยละ 13.73) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา/การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Participation in Sustainable Tourism) (4 บทความ, ร้อยละ 7.84) นโยบายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Policy) (4 บทความ, ร้อยละ 7.84) ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Strategy) (3 บทความ, ร้อยละ 5.88) นักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2 บทความ, ร้อยละ 3.92) และอื่น ๆ (8 บทความ, ร้อยละ 15.69) ตามลำดับ

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามวิธีวิจัย และ วิธีวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษามีประมาณ 29 ตัวแปร ได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ 2) การวางแผนและการจัดการ 3) คุณภาพสิ่งแวดล้อม 4) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 5) ผลประโยชน์การท่องเที่ยว 6) ปัจจัยด้านนโยบายการท่องเที่ยว 7) ปัจจัยด้านความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ 8) ปัจจัยด้านความยั่งยืนทางวัฒนธรรม 9) ปัจจัยด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม 10) ปัจจัยความผูกพันต่อแหล่งท่องเที่ยว 11) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน 12) ปัจจัยสวนประสมทางการตลาด 13) ปัจจัยด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 14) ปัจจัยด้าน

การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 15) ปัจจัยด้านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว 16) ปัจจัยด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 17) ความรู้ความเข้าใจในการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 18) ความพึงพอใจของปัจจัยต้นน้ำ ปัจจัยกลางน้ำ และปัจจัยปลายน้ำของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 19) ความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 20) ระดับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของภาคการท่องเที่ยวในการเตรียมการรองรับการพัฒนาของการท่องเที่ยวต่อโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก 21) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวบนเกาะหมากตามกรอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (GSTC) 22) พฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 23) ระดับการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 24) ปัจจัยการบริหารจัดการภาครัฐ 25) ปัจจัยการบริหารจัดการภาคเอกชน 26) ปัจจัยการบริหารจัดการภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น 27) ปัจจัยความพร้อมในการขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน 28) ความยั่งยืนด้านการศึกษา และ 29) ความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยว

และยังพบว่าในส่วนของวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ตั้งแต่พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ขอบเขตด้านประเด็นที่ใช้ในการศึกษามี 12 ประเด็น ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ SWOT ของแหล่งท่องเที่ยว 2) แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) แนวทางการจัดการอย่างยั่งยืน 4) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 5) สภาพและสถานการณ์ปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยว 6) ปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยว 7) การมีส่วนร่วมของชุมชน 8) นโยบายและมาตรการ 9) ความร่วมมือ 10) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 11) กรอบเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 12) แนวปฏิบัติการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขอบเขตด้านวิธีวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า บทความวิชาการและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพมากที่สุดจำนวน 23 บทความ (ร้อยละ 45.10) รองลงมา ได้แก่ วิธีวิจัยแบบผสมผสานจำนวน 17 บทความ (ร้อยละ 33.33) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 11 บทความ (ร้อยละ 21.57) และยังพบว่าหากเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ บทความส่วนใหญ่จะใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ส่วนวิธีวิจัยเชิงปริมาณส่วนใหญ่ใช้ Descriptive Statistics ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยที่ Regression Analysis และ Structural Equation Modelling พบน้อยมาก

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการทบทวนขอบเขตงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและกระแสการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย มีจำนวนบทความที่ผ่านเกณฑ์คัดเลือกสำหรับทบทวนขอบเขตงานวิจัยที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2558 เป็นต้นมา จำนวน 51 บทความ จากคำถามการวิจัย “งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยได้รับการศึกษาและวิจัยไปในด้านใดบ้าง” พบว่า บทความวิชาการและวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่เป็นชุมชน มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวและอัตลักษณ์เฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เมืองรองการท่องเที่ยว (Second-Tier Tourism Provinces) ของประเทศไทย และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) แต่งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยังคงกระจุกตัวอยู่เฉพาะสาขาวิชาการท่องเที่ยวเท่านั้น ยังไม่ได้ขยายขอบเขตไปยังสาขาอื่น ๆ มากนัก เช่น สาขาบริหารธุรกิจ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาการตลาด สาขานิติศาสตร์ หรือสาขาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

ประเด็นหลักของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ได้รับการศึกษา คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประเทศไทยมีทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชมอีกมาก ด้วยเหตุนี้ การศึกษาและวิจัยด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยส่วนใหญ่จึงพุ่งเป้าไปที่การพัฒนาศักยภาพและยกระดับของแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การศึกษาและวิจัยส่วนใหญ่ยังเน้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งเป็นการศึกษาในมิติอุปทานเป็นสำคัญ (Supply) ส่วนการศึกษาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติอุปสงค์ (Demand) ยังมี

น้อยมากหรือพบเพียง 2 บทความเท่านั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สยาม อรุณศรีมรกต (2563) ที่ค้นพบว่าการวิจัย การท่องเที่ยวของไทยมุ่งเน้นประเด็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับจุลภาคที่กระตุ้นเศรษฐกิจ

สำหรับพื้นที่การศึกษา บทความวิชาการและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่จังหวัด หรือเมืองรองการท่องเที่ยวของประเทศ อาจเป็นเพราะความต้องการสนองต่อนโยบายของภาครัฐที่ต้องการสนับสนุนและ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังเมืองรองการท่องเที่ยวของประเทศมากขึ้นเพื่อระบายจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่ กระจุกตัวตามเมืองหลักการท่องเที่ยว ซึ่งนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองของรัฐบาลประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2561

อย่างไรก็ดี หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สามารถกระตุ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย คือ นโยบายของรัฐบาล (สยาม อรุณศรีมรกต, 2563) ซึ่งการศึกษาด้านนโยบายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีเพียง 4 บทความเท่านั้นและเป็น การศึกษาระหว่างปีพ.ศ. 2558 – 2560 อาจจะเป็นเพราะในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับนโยบาย การท่องเที่ยวเมืองรองของประเทศในการกระจายจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่กระจุกตัวในจังหวัดท่องเที่ยวหลักของ ประเทศ ซึ่งนโยบายของรัฐบาลในส่วนของนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงยังไม่ปรากฏเด่นชัดมาก ซึ่งการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ถูกระบุให้เป็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570)

ด้านขอบเขตตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณส่วนใหญ่จะ เป็นองค์ประกอบและหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Principles and Components of Sustainable Tourism) ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดกรองและคัดเลือกบทความวิชาการและวิจัยที่ใช้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นตัวแปรหลักในการศึกษานี้ สำหรับการศึกษเชิงคุณภาพ ประเด็นที่ใช้ในการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งประเด็นดังกล่าวยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาในมิติอุปทานของการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นหลัก

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้ทำการสืบค้น ทบทวนวรรณกรรม และสังเคราะห์งานวิจัยอย่างมีขอบเขตด้านการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืนของไทยเพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์และทิศทางของงานวิจัย และเพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัยรวม ไปถึงนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาด้านการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญการศึกษาในมิติอุปสงค์ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นหลัก เน้นการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ที่เป็นเมืองรองการท่องเที่ยว และงานวิจัยกระจุกตัวอยู่ใน สาขาการท่องเที่ยวเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

จากคำถามการวิจัย “ผลการศึกษาสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัยรวมไปถึงนโยบายด้านการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยในทิศทางใดที่จะเป็นประโยชน์แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ” โดยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัย

ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงช่องว่างงานวิจัย (Research Gap) และทิศทางที่การศึกษาและวิจัยในอนาคตสามารถ นำไปปรับใช้ได้ดังนี้ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ เช่น ควรศึกษานโยบายและการนำนโยบายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไป ปฏิบัติ รวมถึงผลกระทบของนโยบายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสียการท่องเที่ยว สาขาเศรษฐศาสตร์ เช่น ผลกระทบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อการลดช่องว่างรายได้ระหว่างเมืองกับพื้นที่ห่างไกล สาขาบริหารธุรกิจ เช่น แนว ทางการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สาขาการตลาด เช่น ศึกษาความพึงพอใจของ

นักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือความตั้งใจที่จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยังไม่ได้ รับประทานอาหารอย่างเป็นรูปธรรม และวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เช่น ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษานำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยดังนี้ รัฐบาลควรออกนโยบายและมาตรการที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้เสียในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยนำเกณฑ์การท่องเที่ยวโลก (The GSTC Criteria) มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรมที่พัก บริษัทนำเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบรวมถึงภาคเอกชนที่ดูแลและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างชาติได้เล็งเห็นว่าประเทศไทยคือจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอีกแห่งในโลก

เอกสารอ้างอิง

- สยาม อรุณศรีมรกต. (2563). การพัฒนาศูนย์กลางความเป็นเลิศด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*. 15(1): 95-110.
- Agarwal, R., Kariyapol, T., & Pienchob, N. (2019). Positive and Negative Impacts of Tourism on Environment: A Case Study of Pattaya City, Thailand. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*. 19(1): 136-147.
- Allan, M. & Allahham, S. (2021). Exploring the Sustainable Behavior and Practices for Public Tourism Organizations: A Case of Jordan. *Contemporary Review*. 8(1): 77-95.
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping Studies: Towards a Methodological Framework. *International Journal of Social Research Methodology*. 8(1): 19-32.
- Armstrong, R., Hall, B. J., Doyle, J., & Elizabeth Waters, E. (2011). Scoping the Scope of a Cochrane Review. *J Public Health (Oxf)*. 33(1): 147-150.
- Asada, R. H., Yuka, L., Lieberman, L., Leah Christina Neubauer, L. C., & Fagen, M. (2017). *The Scoping Review Method: Mapping the Literature in "Structural Change" Public Health Interventions*. London: SAGE Publications Ltd.
- Lu, J., & Nepal, S. K. (2009). Sustainable Tourism Research: An Analysis of Papers Published in the Journal of Sustainable Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 17(1): 5-16.
- Munn, Z., Peters, M. D. J., Stern, C., Tufanaru, C., McArthur, A., & Aromataris, E. (2018). Guidance for Authors When Choosing Between a Systematic or Scoping Review Approach. *BMC Medical Research Methodology*. 18(143): 1-7.
- Reinders, N. J., Branco, A., Wright, K., Fletcher, P. C., & Bryden, P. J.. (2019). Scoping Review: Physical Activity and Social Functioning in Young People with Autism Spectrum Disorder. *Frontiers in Psychology*. 10(120): 1-17.
- Santos, E. (2023). From Neglect to Progress: Assessing Social Sustainability and Decent Work in the Tourism Sector. *Sustainability*. 15(13): 10329.
- Sharpley, R. (2020). Tourism, Sustainable Development and the Theoretical Divide: 20 Years on. *Journal of Sustainable Tourism*. 28(2): 1-15.

- Trachuwanich, P. & Punnoi, N. (2022). Tourism Behavior of Quality Tourists in Thailand. *Sarasat Academic Journal*. 3: 497-508.
- Tricco, A. C., Lillie, E., Zarin, W., O'Brien, K. K., Colquhoun, H., Levac, D., . . . Hartling, L. (2018). PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR): Checklist and Explanation. *Annals of Internal Medicine*. 169(7): 467-473.
- United Nations, General Assembly. (2015). Sustainable Development Goals. *SDGs Transform Our World 2030*.
- Yang, Y., Wani, G. A., Nagaraj, V., Haseeb, M., Sultan, S., Hossain, E., Shah, S. M. R. (2023). Progress in Sustainable Tourism Research: An Analysis of the Comprehensive Literature and Future Research Directions. *Sustainability*. 15(2755): 1-15.
- Ylli, L. (2016). Increasing Albanian Tourism to Spur Economic Growth. *Academic Journal of Business*. 2(3): 148-162.

Translated Thai References

- Aroonsrimorakot, Sayam. (2020). Excellent Tourism Center for Sustainable Tourism Management in Thailand. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*. 15(1): 95-110. (in Thai)